

شناخت معصومان(ع) و انواع مصائب آنان



اساساً آنچه عزادار را از مرتبه سوم که مرتبه مشترك بين مسلمانان و غير مسلمانان است، بالاتر مي برد و در گروه عزاداران شيعيان حقيقي معصومان(ع) وارد مي كند، صفاي باطن و بالا رفتن ميزان محبت و معرفت او به حقايق جهان است. عزادار در مرتبه سوم با تجلبي هاي گوناگوني از عظمت امام حسين(ع) و خاندان و اصحابش آشنا مي شود. در اين حال احساس مي كند که ماندن در مرتبه سوم او را اشباع و راضي نمي كند و عطش و ظرفيت بيشتري براي درك عظمت محمد(ص) و آل محمد و به ويژه سيدالشهدا(ع) در خود احساس مي كند. در اينجا ديگر توجه و توضيح هاي مداحان و برخي گويندگان و نويسندگان، که خود نيز در مرحله سوم قرار دارند، روح تشنه او را سيراب و قانع نمي كند؛ چرا که آنها به اندازه فهم خود، از امام حسين(ع) و ساير معصومان(ع) مي گویند و مي خوانند، ولي عزادار به خوبي و به درستي احساس مي كند که حقيقت بالاتر از چيزي است که آنها مي گویند. در اين حال تلاش او براي رسيدن به معرفت جديد و ژرفاي بيشتري آغاز مي شود و براي برطرف کردن عطش خود به معرفت جديد و رفع مجهولاتش، حرکت مي كند. او در افكار خود يا به كمك ديگران، به اين نتيجه مي رسد که هرکس هرچه درباره محمد(ص) و آل محمد، به ويژه امام حسين(ع) و حماسه حسيني گفته و مي گوید، بر اساس درك و فهم خود از آنها بوده است و درك و فهم خوانندگان، گویندگان و نويسندگان محدود است.

چگونه مي توانند درباره وجود با عظمت اين انوار طيبه(ع) آنطور که شايسته است، بگویند و بنويسند. هيچ کس به جز خداوند عظيم و اعلي نمي تواند وجود معصومان(ع) را آنطور که شايسته است، معرفي و توصيف کند. بنابراين عزادار پس از مدتي که از سلوکش در مرتبه سوم مي گذرد و مجهولات و پرسش هايش به اوج مي رسد و او را تحت فشار قرار مي دهد، به سراغ خداوند تبارک و تعالي - که خالق محمد(ص) و آل محمد است - و نيز به سراغ خود حضرات معصومين(ع) مي رود و از آنها مي خواهد تا او را به معرفت جديدي برسانند و تشنگي اش را برطرف کنند. او پس از جست و جوي صادقانه و با پرهيز از تبلي و کسالت و تلاش پي گير و نيز مشورت با اهل علم و دانش، به ويژه روحانيت و علماي دين، که آشنا ترين مردم به خدا و دين خدا و معصومان(ع) هستند - و خود مراتب چهارم و پنجم را گذرانده اند - به منابع معرفتي و اطلاعاتي مهمي دست مي يابد. مهم ترين منابع شناخت معصومان(ع):

1. قرآن کریم

قرآن کریم کتابي آسماني است و از سوي خداوندي نازل شده که آفريننده انوار طيبه معصومان(ع) و دنيا و آخرت است. خداوندي که همه آسمان ها و زمين را خلق کرد و انسان را پرتو ويژه خویش و براي بالاترين هدف زندگي، که مظهریت همه اسماء و صفات خداوندي است - يا مقام خلافت الاهي و ولي الله شدن - آفريد. آري قرآن کریم کلام چنين خدائي است و براي هدي چنين والا نازل شده است. کتابي که هيچ کتاب و اندیشه اي قادر به خودنمايي در برابر او نيست. رسول اکرم(ص)، يعني انساني که قلب مقدس او شايستگي و ظرفيت نزول قرآن و دريافت اين کتاب با عظمت الاهي را داشته است و بهتر از هرکس ديگري قرآن را مي شناسد، درباره آن فرموده اند: «فضل القرآن علي سائر الکلام کفضل الله علي خلقه (1)؛ برتري قرآن بر ديگر سخنان، همچون برتري خداوند است بر خلق او.» در اين کتاب آسماني که بر اساس نظام خلقت انسان و جهان و سير بازگشت انسان به سوي خداوند متعال و مراتب کمايي وي نازل شده است، بارها از علم الاهي سخن به میان آمده و اين که هيچ کس بهتر از خداوند تبارک و تعالي نظام خلقت و انسان را نمي شناسد.

در سوره اسراء مي فرمايد: «رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ (2)؛ پروردگار شما به شما آگاه تر از خود شماست» و در جاي ديگري مي فرمايد: «اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ (3)؛ خدا بهتر مي داند که رسالت خود را در کجا مقرر کند.» بنابراين اگر کسي بخواهد معصومان(ع) را بشناسد، بي شك بدون مراجعه به قرآن کریم و استمداد از خداوند نمي تواند به شناخت صحيحي دست يابد. (4)

امام باقر(ع) در اين باره مي فرمايد: «نزل القرآن اربعة ارباع، ربع فينا و ربع في عدونا و ربع سنن و امثال و ربع فرائض و احكام (5)؛ قرآن در چهار قسمت نازل شده است، يك چهارم آن درباره ماست، يك چهارم درباره دشمنان ما و يك چهارم درباره سنت و امثال و يك چهارم نيز در واجبات و احكام است.»

2. زيارت عاشورا

مشهور بين اوليائي خدا و علما اين است که زيارت عاشورا حديث قدسي است (6) و از سوي خداوند تبارک و تعالي به خاطر عظمت سيدالشهدا(ع) و واقعه عاشورا، و نيز ضرورت شناخت ابعاد مختلف اين روز عظيم و وظيفه اي که بندگان در قبال امام و عاشورا دارند، به وسيله فرشته وحی، جبرئيل(ع) به رسول خدا(ص) اعطا شده است و از سوي امام باقر(ع) و پس از واقعه

کربلا در اختیار مردم قرار گرفته است.

زیارت عاشورا منشور و آیین نامه زندگی يك شيعه و عزادار حقيقي و يك مؤمن راستين است. در اين زیارت با عالي‌ترین معارف الاهي در شناخت معصومان(ع) به ویژه امام حسين(ع) و شناخت رابطه وجودي مردم با معصومان(ع) و مباحث انسان شناسي، نیز وظايفي که يك شيعه حقيقي و يك عزادار صادق در برابر سيدالشهدا(ع) و نهضت او دارد، آشنا مي‌شویم. عنايت ویژه‌اي که به اين زیارت شريف شده است، نشانگر اهميت و کليدي بودن مضامين آن است در نوع رابطه‌اي که باید هر انساني با امام حسين(ع) و فرزندش حضرت حجت - ارواحنا فداه - و به طور کلي با حماسه حسيني برقرار کند. اين زیارت از چنان جایگاه معرفتي بلندي برخوردار است که از زمان ائمه اطهار(ع) تاکنون نه تنها از برنامه عبادي هيچ يك از ائمه(ع)، يارانشان و علماي راستين اسلام حذف نشده است، بلکه روز به روز به تأکيدهاي آنان بر اهميت زیارت عاشورا و مداومت بر خواندن آن افزوده شده است.

3. زیارت جامعه کبیره

اين زیارت که از معتبرترین زیارت‌هاست، عالي‌ترین و کامل‌ترین متن امام‌شناسي است که از سوي وجود مقدس امام هادي(ع) در اختيار شيعيان قرار گرفته است.

مرحوم شيخ عباس قمي در کتاب شريف مفاتيح الجنان پس از نقل زیارت جامعه کبیره، داستان جالب و آموزنده‌اي به نام حکايت سيد رشتي آورده است که اهميت و جایگاه زیارت عاشورا و زیارت جامعه کبیره در نزد حضرت بقیةالله الاعظم(عج) را به خوبي مني‌رساند.

4. زیارت ناحیه مقدسه

اين زیارت، سوگ‌نامه تنها بازمانده آل محمد(ص) و منتقم اصلي آنها يعني امام زمان(عج) براي جدّ مظلوم و غريبيش و شهدا و بازماندگان کربلاست که در آن با ابعاد گوناگون مصائب اهل بيت(ع) آشنا مي‌شویم. اين زیارت در حقيقت گزارشي مبسوط درباره واقعه کربلاست و مي‌توان آن را شرح زیارت عاشورا دانست که اطلاعات و روشن‌گري‌هاي بسيار با ارزش و دقيقی از حماسه حسيني در اختيار ما قرار مي‌دهد.

عزادار با استفاده از منابع چهارگانه مذکور و نیز با استفاده از ساير رهنمودهاي معصومان(ع) به شناخت جديدتر و بالاتري از «خود» و «رابطه شايسته»‌اي که باید با محمد(ص) و آل محمد داشته باشد، مي‌رسد و در سايه اين شناخت جديد و والا، به درك جديدتري از «مصيبت‌هاي» محمد(ص) و آل محمد و «عزاداري شايسته» براي آنها مي‌رسد.

عزادار حقيقي در سايه معرفتي که از منابع اصیل اسلامي و با راهنمايي علماي دين‌شناس به دست آورده است، به درك دو نوع مصيبت براي حضرات معصومين(ع)، مخصوصاً امام حسين(ع)، نایل مي‌شود که هرچند هر دو بزرگ است، ولي يکي بزرگ‌تر از ديگري است. يکي مثبت و نزديک‌کننده و ديگري منفي و دور کننده است. ما در اينجا اين دو مصيبت را با نام‌هاي «مصيبت عظيم» و «مصيبت اعظم» شرح خواهيم داد.

عزادار حقيقي هر دو مصيبت را با همه زواياي آنها به خوبي مي‌شناسد و در برابر هر يك از آنها موضع‌گيري و واکنش مناسب نشان مي‌دهد.

الف) مصيبت عظيم يا همان مصيبتی که به وجود مقدس و نوراني آنها رسیده است. يعني جنایات‌ها و ظلم‌هايي که در به شهادت رساندن آنها و خاندان گرامي‌شان بر آنان وارد شده است.

جفا و مصايبي که بر وجود نازنين و نوراني رسول الله(ص) در زمان حیات و سپس ارتحالشان وارد شد.

مصيبت‌هاي جانکاهي که بر اميرالمؤمنين(ع) و حضرت زهرا(س) در زمان حیات پیامبر(ص) و نیز پس از ايشان و هنگام شهادت بر آن دو بزرگوار وارد شد.

مصيبت مسموميت‌هاي مکرر امام حسن(ع) و تيرباران بدن نوراني و مطهرش پس از شهادت ايشان و هر کدام از حضرات؛ به ویژه مصائب عظيم امام حسين(ع) و خانواده و خاندان و يارانش در ماجرای کربلا و پس از آن و بالأخره مصائب و جنایاتي که در حق ائمه(ع) پس از واقعه کربلا روا داشته شد، همه و همه از نوع مصيبت عظيم است.

اما شيعه و عزادار حقيقي نسبت به اين مصيبت‌هاي عظيم چه واکنشي نشان مي‌دهد. آیا مانند مرتبه سوم به يك عزاداري منفعلانه و تحت تأثیر عواطف و احساسات محض، آن هم با وجود آن همه آفات، تحريفات و بدعت‌ها روي مي‌آورد و يا به گونه ديگري عمل مي‌کند.

بهرتر مي‌دانيم پاسخ به اين پرسش را پس از بحث از مصيبت اعظم بدهيم.

ب) مصيبت اعظم يا همان مصيبتی که به جامعه انساني در طول تاريخ به علت محروميت از حقيقت دين و نیز محروميت از وجود مقدس رهبران الاهي، به ویژه ائمه معصومان(ع) وارد شده است. اين مصيبت به علت کنار گذاشته شدن معصومان(ع) از مقام و مرتبه‌اي است که خداوند براي آنان در رهبري و هدايت جامعه انساني در نظر گرفته است.

پانوشت‌ها:

1. مستدرک الوسایل، ج 4، ص 237.

2. سوره اسراء، آیه 54.

3. سوره انعام، آیه 124.

4. درباره جایگاه معصومان(ع) در قرآن کریم و آیات نازل شده درباره آن‌ها کتاب‌هاي فراواني تأليف شده است که علاقه مندان

مي توانند به آنها مراجعه کنند.
5. اصول کافي، ج 2، ص 627.
6. مصباح المتعجد، ص 780.